

Шочмо эл, порывик да гим бер!

ЯМДЕ ЛИЙ

0+

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

«Шнуй Космалан» – УРА!

29 июль кечывалым «Паллада» клубын юнгыжовлак ик тылзаш вудкорно гыч портылыныт. Петрозаводскышто нунылан Петр I годсо сынан парусникым чоненыт. «Шнуй Косма» стругын историйже 2014 ийыште тунгалын, но окса чудылан кора паша чарнен. Пиалешышт Россий Президентын грантше конкурсышто сененыт.

«Паллада» парус клуб 2011 ийыште почылтын. Кызыт 60 утла норгө моряк коштеш.

Шочмо мландышке юнго-влак Российысе Военно-морской флот кечын толыныт. Пайрем лумеш Козьмодемьянскыште торжественный митинг эртен. «Паллада» клубын рвезыже-влакым Марий Эл Республикым Вуйлатыше А.А.Евстифеев саламлен:

– Военно-морской флот мемнан элнан чапшым кўшнө куча. Россий кугу тенгыз кучемлан шотлалтеш, арам огыл Андреевский флаг лойгалтеш, – ойлен Александр Александрович. – Марий Элын шочшыжо-влак ий еда флотышто службым эртат.

Землякна-влакын: контр-адмирал Александр Андреевич Кузнецовын, Евгений Васильевич Левашовын – лўмышт ачамланде флотын историешыже курымешлан возалтыныт.

Марий Эл Вуйлатыше юнго-влаклан тауштыман серышым кучыктен. Самырык тукумым патриот шўлышеш шуарен куштымыжлан «Паллада» клуб вуйлатыше Андрей Желудкинлан тауштыман мут-влак йонгеныт.

Фото-влакым Интернет гыч налме.

Йоратыме газетем

«Ямде лийым» мый шуматкече еда шўм вургыж вучем. Тушто ятыр уверым пален налаш лиеш, онай заданий-влак савыкталтыт. Чыладамаат «Ямде лийлан» подписским ышташ ўжам.

Виолетта МАТВЕЕВА.
Волжский, Пётъял.

«Ямде лийлан» – 85 ий

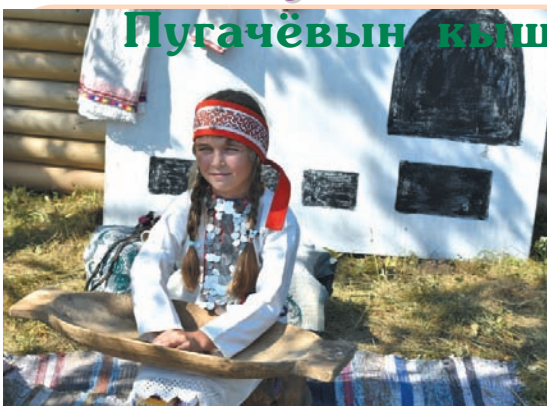
«Ямде лий»,
«Ямде лий»!
Кеч лўметше
пеш изи,
А мутлаште –
кугу вий!
«Ямде лий»
шомак коклаште
Кугу шонымаш ила:

Н.СЕМЕНОВА ямдылен.

Ончылно эре лийман,
Йолташ-влаклан
полшыман,
Нелылыкым сенгыман!
Йоча газет негызеш
Мыняр журналист
кушкеш!
Лиана ден Диана
СЕМЕНОВАМЫТ.
Марий Турек, Арбор.

Пугачёвын кышаже дене

Тений 27 июлышто Елена ден Геннадий Тимченкомытын полшымышт дене «Емельян Пугачёвын кышаже дене» ялысе турист корным почна. Икымше чарналтыш «Марий Чодра» национальный паркыште верланыше Пугачёвын тумыжolie. Экскурсовод Н.М.Борисова дене пырля «Зеленый Ключыш» да «Кленовая гора» санаторийыш корным кучышна. Вара Кугу Велыж ялыште чарнышна. Тыште мый полто пучымышым шолтымо мастер-классым эртарышым. Кокшайск селашкат миен толна, музейыш пурышна, Покро храмым ончала. Какшамарийыште «Ушанлык» ансамбль мастарлыкшым ончыктыш.

Кодшо ийын Звенигово книгагудо «Культурная мозаика малых городов и сел» всероссийский конкурсышто сенышыш лектын.

Вара Кугу Велыж ялыште чарнышна. Тыште мый полто пучымышым шолтымо мастер-классым эртарышым. Кокшайск селашкат миен толна, музейыш пурышна, Покро храмым ончала. Какшамарийыште «Ушанлык» ансамбль мастарлыкшым ончыктыш.

Е. ЮНУСОВА.

Э.Сапаев ТҮВЫРА УВЕР

Марий опер да балет театр июль мучаште Сочиште гастроль дене лийын. Тушто куд балетым: «Лебединое озеро», «Ромео и Джульетта», «Золушка», «Спартак – триумф Рима», «Щелкунчик» да «Эсмеральда» – модыныт. **Калык куанен ончен.**

И.С.Палантай лјмеш тјвыра да сымыктыш колледжын тунемшыже-влак марий калык йомак-влакым рушла, олыкмарла да курыкмарла йјканденит. Аудиозаписыш фронт семын «Минчвий» ансамблын йонгалтарыме марий семын ешареныт. Йомак-влакым колледжын сайтыштыже колыштса.

Историйым шергалына

Россий ден Шведий кокласе Йүдвел сар годым (1700-1721) 1714 ийыште Гангут (Финляндийысе изи полуостров) мыс воктене руш ден швед флот-влак коклаште кугу кресталмаш лийын. Шукерте огыл гына чумырымо руш флотым Петр I кугыжашкеак вуйлатен. Руш салтак-влак тушманым сене-ныт. Историйыште руш флотын икымше кугу сенымашыже лийын. Тылеч вара Балтий тенгызыште руш флот озаланен. Гангут кресталмашым шарнен, 9 августышто Российыште Воинский чап кече палемдалтеш.

– Лудшо-влак палат, мемнан тунемшына-влак Сардаялын сайтшым ыштеныт. Нунылан Москвасе «Кружок» группо полшен. Ынде тўвыра фестивальым пырля эртарена. Тушко Москва, Санкт-Петербург да моло олада гыч сўретче, музыкант-влак толыт.

24–26 августышто Марий Турек район Сардаялыште Тўвыра фестиваль эрта. Тидын нерген школ директор **П.В.СОРОКИНА** умылтара:

Фестивальыш чумыр ял калык – изижат-кугужат – ушна. Мутлан, Л.Агачева мелнам кўэштме, киярым да помидорым тельлан банкылашке оптым мастер-классым ончыкта. А.Смирнова Сарда вершўрыштў кушшо шудо-влак нерген каласкала. Икманаш, школ кудывечына ик жаплан палаткан олашке савырна.

Л.СЕМЕНОВА мутланен.

Кенез тўналтыш гыч Марий Элысе 16237 йоча лагерьлаште канен. Шем да Азов тенгызла серыште 85 йоча капкылжым шуарен, 183 икшыве санаторийлаште тазалыкшым пентгыдемден.

Кече нарынчал-ге пылеш шинчеш гын – оярлан.

Йјштылаш кечывал деч ончыч алекас велеш сайрак.

Российын Президентше В.В.Путин 2020 ийыште писатель, литератур ден Нобелевский премийын лауреатше Иван Бунинын шочмыжлан 150 ий теммым палемдаш пунчалым луктын.

Шына пурлмо верым содо да шинчалан вјд дене йыгалтыза.

11 августышто Йошкар-Олан кечыже палемдалтеш. Тўрлў выставке, конкурс, мастер-класс, флешмоб, спорт танасымаш, концерт-влак лийыт. 22 шагатлан – тулсавыш.

Емыж-саскам кочмо деч ончыч сайын мушса.

Марий Эльште у тунемме ийыште 254 школышто йоча-влак парткоклашке шинчыт. Тергыше комиссийын аклымыж почеш, кызыгтеш 101 школ тунемше-влакым вашлияш ямде.

Еш – илыш кече

Морко посёлкысо 1-ше номеран йочасадыште воспитательлан пашам ыштыше Инна Валерияновна Алексеева пелашыж дене кум шочшым: кок ўдырым да эргым – ончен куштат. Диана медшўжар лияш ямдылалтеш, Йошкар-Оласе медколледжыште кокымшо курсым тунем пытарен. Даниил – 6-шо номеран Морко школын тунемшыже. «Калинка» куштышо ансамбльыш коштеш. Йолташыже-влак дене пырля Москваште, Санкт-Петербургышто, Озангыште лийын. Вич ияш Ануш посёлкысо

3-шо номеран йочасадыш коштеш. Сўретлаш, тўрлў тўсан кагазым пўчкеден, аппликацийым ышташ йўрата. Еш оза Сергей Иванович илышыжым полиций паша дене кылден.

Ешыште келшымаш, пагалымаш озаланат гын, йоча-влакат тыгаяк койыш-шоктышан кушкыт. Алексеевмыт еш сурт кокласе пашам ваш келшен, умылен ышта, икшывыштымат пашалан кумыланда. Кугу оралте, кумда пакча – паша чылалан сита. Ўдырамаш але пўрєен паша манын огыт ойыркале. Теве изи Ануш ачаж дене пырля когылым кўэшташ кумылан. Аважлан сад-пакчаште тўрлў кушкылым, пеледышым ончен кушташ полша. А нунын пакчаште пеледышыже-е-е – шинчат шарла. Ача ден эрге, тўрлў йўным кучылтын, кудывечым, сад-пакчам сўрастарат. Тушто ава сўсна ден игыже-влак «кудалыштыт», кугыжан ўдыр-ужава шке «пелашыжым вуча»...

– Пелашем – ўшанле энгертышем, – чонжым почын ойла озавате. – Тудлан кеч-кунам да кеч-мом ўшанен кертам. Пашаште кучалтам гын, суртышто чыла сомылым шот да рат дене ышта, йоча-влаклан шокшо кочкышым шолтен пукша, школышто мўнгылан пуымо пашамат ышташ полша, терга. Южгунам Йошкар-Олашке

марий концертым але спектакльым ончаш лектын кудалам. Тыгодымат пелашем мыйым чын умыла.

И.В.Алексеева – кожмак койышан ава, пелаш да воспитатель. Кидпашалан моткоч мастар: тўрлаш, пидаш кумылан, тўрлў йўным кучылтын, сылне арверым ышта. Понгым, емыж-саскам погаш йўрата. Алексеевмыт еш кугезе марий йўлам пален да аклен ила. Икшыве-влакат коча-кован, ача-аван шуктен шогымо сомылыштылан тунемын кушкыт. Республикыште эртарыме марий пайремлашке:

«Ешем – куанем да пиалем»

Фотом еш архив гыч налме.

«Шўм-чонем-л а н к е л - ш ы ш е

пашам ыштем. Кажне эрдене йоча-влак коклашке «чонештем». Тыгодым йўратыме ешемын пырля улмыжым эре шижам да палем. Паша деч вара нунын деке чон йўлен вашкем», – ойла пиалан ава.

Шорыкйол, Ўярня, Пеледыш пайрем да молат – еш дене ушнат. Инна Валерияновна йочасадысе икшыве-влакымат изинек марий йылмылан кумыланда. «Тыге нуно марий улмышт дене кугешнен кушкыт», – ойла воспитатель. Воспитанникше-влак Казаков, Колумб лудмаште сенгыше-влак радамыште лийыныт.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

Йўратыме енем

Еш икшыве дене пелед тїла.

Ачамын лўмжў – Ахмед. Тудым чот йўратем. Ачам пеш пашаче, тале, нимо деч ок лўд. Ме кўтўш, колым кучаш пырля коштына. Вольыкым пукшена, йўктена. Ачам мыйым шуко. пашалан туныкта.

Эвелина СОЛОВЬЁВА. Морко, Арын.

Туныктышо еш гыч

Авам Любовь Николаевна изинек туныктышо лияш шонен. Амалже раш: тудо туныктышо ешеш шочын-кушкын. Ешыште ныл ўдыр гыч кумытшо, ача-аваштын корныштым шуэн, туныктышо професийым ойырен налын. Авам школышто 41 ий ышта, руш йылме ден литературым туныкта.

Авам дене моткоч кугешнем. Тудо кеч-могай нелылыкыште мыланем полшаш ямде.

Андрей НИКИФОРОВ. Волжский, Кугу Корамас.

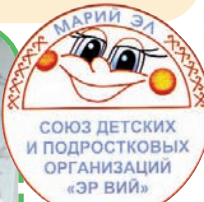
Ача-аватым ит мондо. Яныш Ялкайн.

24 июль. Йоча-влак, ныл тўшкалан шелалтын, Шернур посёлко мучко экскурсийыш лектыныт. Марий тўрлызё Л.В.Веткинан тоштержым онченит.

СОЮЗ ДЕТСКИХ И ПОДРОСТКОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ «ЗР ВИЙ»

25 июль. 1-ше тўшка Л.В.Веткинан вуйлатымышж почеш марий тўрым тўрлаш тунемын. Краевед-влак-лан А.И.Глазырина руш да марий калыкын вургемже, кузым, шўртым ыштыме нерген каласкален. Кидмастар В.П.Алгаев пу гыч аралтышым ышташ туныктен. Пум пўчкедыше мастар ег И.С.Токтаров дене вашлийыныт. «Горное заделье» пўртўс заказникыште лийыныт. Н.Г.Айварова психологий тренингым эртарен.

Тый да мый финн-угор улына!

26 июль. Пўнчерйымал ялыште илыше Е.А.Березина пу пўртым чонымо йўла дене палдарен. Марий калыкын сўан йўлажым шымленит, шымакшым чияш, йыдалым пидаш тунемыныт. Шернур тоштерончер комплексыште команмелна кўэштыныт, подкогылым тўрленит.

Финн-угор лагерь илыш.

27 июль. Кўчыкэгер ялыш экскурсий дене коштыныт. Самырык кидмастар-влак ўдырамыш ўштым куаш тунемыныт. Марий калык модышла: «9 панга», «Пупанга»,

«Лапта», «Йыр пўрдмў лапта» – дене палыме лийыныт.

Марисолаште Йыван Кырлан тоштержым онченит.

28 июль. «Памаш» фольклор ансамбль мастарлыкшым ончыктен. Пум пўчкедыше мастар В.И.Антропов паша опытшо дене палдарен. Куэм да пу гыч марий курчакым ыштеныт. Проектым вуйлатыше Анастасия Березина тренингым эртарен. Кажне тўшка паша лектышыж нерген каласкален.

29 июль. Чеверын, финн-угор лагерь!
Л.ГРИГОРЬЕВА ямдылен.

Фото-влакым лагерьын архивше гыч налме.

Луй модмо вер

Шуматкечын ешге Звенигово олаш унала мийышна. Тушто Эйфелев башным ужим, чылт Парижыште улмемла чучын колтыш. Звенигово олаш пурымаште кугу якорь ӧрыктарыш. Юл вудыштӧ йуштылашат пеш келшыш. Мый сайын ийын моштем, кужу жап вуд гыч лекмемат шуын огыл. Вара Эрик чучӧэм мемнам Мӱшылъерыш намиен коштыктыш. Ер сер пеш тура – мый лӱдым. Вудшӧ яндар, ик шӱкшак пырчымат от уж. Тыштат йуштыл лекна, капнам кандарышна. Ер воктене ал, тамле пушан снегым поген кочна.

Звенигово – мотор ола

Анна ЯМИДАНОВА.

3-шо №-ан Советский школ.

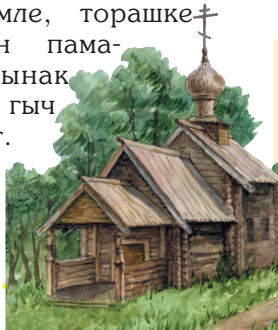

Шочмо кундем

Мыйын йоратыме шочмо кундемем – Арын села. Селаштына торашке шумеш черке волгалт шинча. Тиде мотор черкынам Николай Ача вуйлата. Ачан польшыж денак ял покшелне верланыше памашым уэмденит. Ынде тышеч вудым налаш каньыле, йуштылаш пурашат купельым йӧнештарыме. Памашнан вудшӧ ший гае, моткоч тамле, торашке

йоргыкта. Арын пама-шышке чӱчкыдынак тора кундемла гыч вуд налаш толыт.

Катя ИВАНОВА.
Морко район.

Абдаево – тиде Овдасола

Мый Овдасолаште илем. Рушлаже тудым Абдаево маньит. Овдасола Моркышко кайыме кугорнышто пурла мogyрышто верланен. Ял воктенак – Карман курык. Тудым эше Овда курык маньит. Овдаже илен але уке – иктат огеш пале. Но мемнан ялыште лӱмлӧ марий драматург Сергей Николаевын шочмыжым шукын палат.

Ялна вашталтын. Тудо уэмын, кугемын. Мый С.Николаев лӱмеш уремыште илымем дене кугешнем. Тудын пӧртшат але уло. Ала, илен-толын, тоштеры-мат почит.

Андрей НИКОЛАЕВ.
Морко район.

Сылне вер

Йывансола – могае
тиде сылне вер!
Чонем ыра лач
тыйын лишне.
Кеч-куш ончал –
йырваш садер,
Йырваш пеледыш,
ломбо, вишне...
Тыгак ял кудынь уло школ –
Индеш ием эртаренам,
Вашка тачат лач
тушко йол,
Тунемын кеч пытаренам.
Шарнем: вуден школ
дек ава,
Мый шогенам шып,
ӧрын, лӱдын...
А кӱшнӧ – волгыдо кава,
Ош пыл ласкан эрталын,
ийын.
Изи школна
мемнам вашлийын,
Вара ший онгыр йӱк
солнен...
А кызыт тудо
кушко лийын?
Кузе шулен? Молан эртен?
Виктория МАМАЕВА.
Кужӧгер район.

*Шочмо эл,
шочмо мланде, энер, пасу,
чодыра... Айдемылан
тидын деч шергыже
мо уло гын?
Тельсий Зайниев.*

Тушнур ялем

Кажне айдемылан шке шочмо ялже эн шерге, мотор да лишыл. Мыйын йоратыме вершӧрем – Тушнур. Ялна шуко суртан. Пошкудо-влак ваш келшен илат. Ялыштына кевыт, клуб, книгагудо, йочасад улыт. Тысе йочасадыш мыят коштынам. Ял воктеч Немда энер волгалт йога. Ме тушко кенежым йолташ-влак дене чӱчкыдын йуштылаш да колым кучаш коштына. Жапнам веселан эртарена. А пӧртӱсшӧ ялыште могай мотор! Пӧртна шенгелне ото верланен. Тушто понгым погаш лиеш.

Яндар южым шӱлалтет – вует савырна. Кенежым ялыште эшеат сай. Уремыште эре йӱк-йӱан. Мый ял мучаште илем, а тыште эн шуко йоча. Нуно кас марте уремыште модын куржталыт.

Никита МАМАЕВ.
У Торъял район.

Никита ХАЛТУРИНЫН
сӱретше.
Советский, Орша.

Торжественный сем йонга. Дикторын йүкшө шокта: «Түткө лийза! Официальный йодмаш! Тачысе кече гыч айдемын праваже ден обязанностьшо-влак Деклараций Мадамын кидышкыже куснат».

Деклараций Мадам: Мый калык-влакын правашт нерген деклараций улам. Мыйын поро йолташем-шамыч Статья-влак улыт. Кызыт Пиал лүман олаш миен толына.

Поро кече, поро кече,
Пиал ола,

Тый тўняште
поро кумылан улат,
Да йоча-влак тыште улыт
тўнялан оза.

Тыште эрык,
тыште сае шўлашат.
Куаненыт,

йывыртеныт чыланат –
Аралат олаште
икшывын правам.

Конвенцийыште 54 статья уло. Айста нунын кокла гыч икмынярже дене палыме лийына.

Права нерген йомак тўняште (Руш йомак-влак негызеш)

Илаш права

«Гуси-лебеди» йомак почеш сценке.

Вуверкува: Ну-ка, Йыван, шич-ян мыйын кольмышкем!

Йыван: Молан мый шичшаш улам?

Вуверкува: Кузе молан? Мый тыйым шолтен кочкам!

Йыван: Ой-ой-ой! Полшыза! Утарыза! Мыйым шолтен кочнешт! Утарыза!

Деклараций Мадам: Йыван, ит тургыжлане, полшена! Корныштына Статьям вашлийына да кольшт налына.

Статья: «Никто не должен подвергаться жестокому, бесчеловечному обращению!»

Деклараций Мадам: Чыла раш, Вуверкува? Але марий йылмыш кусараш?

Вуверкува: Раш, раш! Мый тендан деч каем, чеверын! (Кая).

Йыван: Поро пашаланда пеш кугу тау! Товатат, пытышым шонышым, Вуверкува авызлак шонышым!

Статья: Кайышна, йолташ, айдемын праваж нерген декларацийым шымлаш.

Йыван: Уло кумылын! (Каят).

Оролымылан да аралымылан права

Туныктышо: Кажне айдемылан кеч-кунам гынат польш да аралтыш кўлыт. Айста Микалым колыштына, мом тудо мыланна каласа?

Микале: Мые Лида шўжаремын
Никому не дам в обиду!

Мые тудым чаманем,
Моло-влак деч аралем.
А когда мне будет нужно,
Я и сам её побью.

Туныктышо: Йоча-влак, кузе шонедат: Микале чын ышта? Могай правам пудыртен? (Аралтыш правам).

Шинчымашым налаш права

Туныктышо: Йоча-влак, те 1-ше сентябрьыште школыш толында. Те лудаш, возаш, задачым шотлаш, йомакым каласкалаш тунемында. Мом эше ыштен моштеда?

1-ше йоча:
Шарнена тиде волгыдо,
икымше кечым,
Йынгыр йүк йонгалтеш
кызыгат пыл(ы)шыштем.
Лўдынрак, őrынрак пуренам
школ кудывечыш,
Нигунам ок мондалт класс
вуйлатышем.

2-шо йоча:
Тунемынам возаш, лудаш,
шотлаш,
Йолташым муынам мый
шуко-шуко.
Ош тувыр волгалтеш, шем у
йолаш,
Кондем мый «визытаным»
пеш шуко.
(Сем чарналтыш. Йоча-влак куштат).

Личный да еш илышым, илыме верым

тўкыдымылан права

«Йошкар Упш» йомак почеш.

Пире: Поро кече,
Йошкар Упш!

Йошкар Упш: Поро,

поро, господин Пире!

Пире: Кушко тыге кает?

Йошкар Упш: Ковам деке.

Пире: Коватше кушто ила?

Йошкар Упш: Во-о-от тушто,

тиде корно дене кайыман!

Пире: Раш!

Йōра, тау тыланет,

Йошкар Упш! Чеверын!

Мыйын паша

уло! (Уло кертмын воштылеш да куржын колта).

Деклараций Мадам: Мом тый ыштылат, изи ўдыр?

Молан Пирылан корным ончыктышыч?

Тудо тыйын коватым кочкын кертеш,

а вара – тыйым.

Йошкар Упш (шортеш):

Мом ынде мыланем ышташ?

Деклараций Мадам: Эн ондак мыйын 3-шо Статьямым

колышт.

3-шо Статья: «Каждый человек имеет право на личную неприкосновенность,

жизнь и свободу!»

Йошкар Упш: Пагалыме 3-шо

Статья, полшыза мыланем,

пожалуйста!

3-шо Статья: Кайышна,

Йошкар Упш! Пирым поктена,

ушыжым пуртена!

Йошкар Упш: Тау тыланда!

Кайышна!

Деклараций Мадам: Тыгерак мый тендам йолташем-влак

дене палымым ыштышым,

но тиде чыла огыл! Иктаж-кунам эше вашлийына!

Чыла Статья-влак лектыт.

Чылан пырля: Шке праводам палыза да тунемза!

Олыкысо пеледыш

Ой-кағаш Кызыт саскам да
понгым погымо пагыт.
Түрлө азапыш логалаш огыл манын,
чодыраш тарваныме деч ончыч да
тушто шкем кузе кучымо нерген те
мом палыман:

✦ Корныш тарванымыда да кунам пөр-
тылмыда нерген лишыл егда-влаклан
увертарыза.

✦ Могай игече лийшашым ончылгоч
умылыза.

✦ Чодыраште йомаш огыл манын, теле-
фоным пелен налза. Вүдым да кочкишым
налаш ида мондо.

✦ Күзым, шырпым, шагатым пыштыза.
Компас лиеш гын, эшеат сай.

✦ Тазалыкда начар улмым паледа
гын, пелен эмым коштыктыман.

✦ Тора гычак шинчаш перныше
түсан вургемым чийыза.

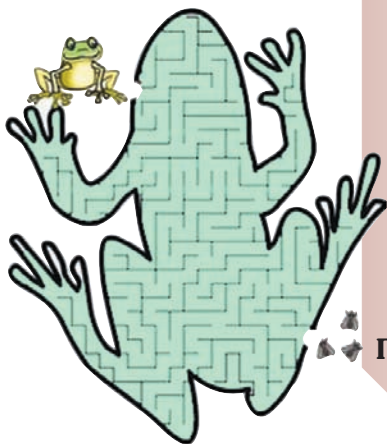
Пошкырт кундем
гыч Ангелина
Сабилова эрвелма-
рий тувыржо дене
олыкысо пеледышла
веле коеш. Ёдыр Миш-
кан район Кугу Соказа
школышто тунемеш.
Марий койышыж дене
ойыртемалтеш. Икым-
ше класс гычак «Ош
пеледыш» ансамбльыш
коштеш. А.В.Апекова
кушташ туныкта.
Репертуарыштышт
марий да руш
куштымаш-влак
улыт.

Ангелина, Интернетыште видео-
уроком ончен, гитарым шокташ туне-
меш. Чоным кандараш сүретла, пүр-
түсыш колым кучаш лектеш.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

**Изи ужавалан
карме-влак деке
корным ончыктыза.**

Мундыра гай

Ме кастене изам дене
Вүдым шавышна пакчаш.
Ковышта йыраг воктене
Мо тарваныш? Ончалаш?
Кумык лийын мый ончем,
Шоншым ужын куанем.

Пүсө имыже мыняре!
Огеш лүдыс нимыняре.
Ял воктен изи чодыра,
Ала туш кудал колта?
Мундыра гай падыраш
Ала ок кай чодыраш.

Ксения АХМАДИШИНА.
Пошкырт, Мишкан,
Ардаш.

**Имныже кая – Тушто
тортаже кодеш.
Ок тўкалте, ок пералте – окна
гоч пура.**

5 август – Светофорын тўнямбал кечыже

Светофорым XIX
курымшышто, 1868 ийыште,
Лондоньшто Джей Найт
шонен луктын. Но ильышыш
шынгарен кертын огыл.

Икымше гана све-
тофорым 1914 ийыште
Кливленд (США) олаште
шогалтыме. Тўс вашталтме
годым (ужарге да йошкар-
ге) йўкым луктын.

Российыште
икымше светофорым Ле-
нинградьште (кызыт
Санкт-Петербург) 1930
ийыште шогалтыме.
Светофорлан памятник
Новосибирскыште,
Пермыште, Москваште,
Пензыште уло.

В.СМИРНОВ ямдылен.

5 август – Кўртньыгорно пашаенгын кечыже

**Красно-
кокшай-
с кыш
поезд
икымше гана 1927 ий 7
ноябрьыште толын.**

Сўретым чиялте.

Почкалтыш нерген

1. Ожно почкалтыш вынык дене кўварым ўштын, пўрт
гыч осалым поктен луктын.
2. Почкалтыш лышташлам пўрт луклашке оптенг.
3. Йочан кўпчык ймакше почкалтышым пыштенг.
Осал деч арала, шоненг.

Тамле
мороженыйым йогурт
гыч ышташ лиеш. Изи
пангам кералын, йўш-
тышкапыш шындыза.

«Икымше транспортем»

Мирон СОКОЛОВ.
Йошкар-Ола.

Андрей ЕРЕМЕНКОВ.
Морко, Нуръял Корамас.

КОНКУРС!

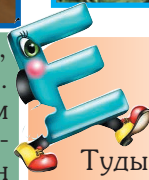

Камыла ГРИГОРЬЕВА.
Звенигово, Чакмарий.

Кевытыш кок ача,
кок эрге миенят.
Нуно 3 апельсиним
налыныт. Шелаш тў-
налыныт – чылалан
ситен. Кузе тыге?

Вашмут: Кевытыште
коча, ача да эрге лийныт.

Алфавит

– Вуча мемнам «Йэ»
буква –

Тудым тыге ойлена.
Тудын дене ме пырля
«Ече» мутым возена.
– «Е» почеш «Йо» верланен,
«Ё» тыгерак возалтеш.
Марий мут тудлан уке –
Руш мут «Ё» гыч

тўгалеш.
С.БЕССОНОВА.

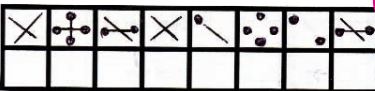
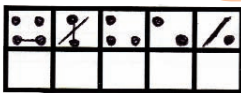
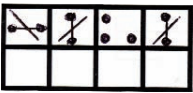
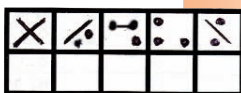
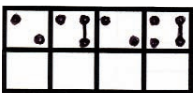
Айста шотлена

$$\text{apple} + \text{apple} + \text{apple} = 30$$

$$\text{apple} + \text{banana} + \text{banana} = 18$$

$$\text{banana} - \text{coconut} = 2$$

$$\text{coconut} + \text{apple} + \text{banana} = ???$$

Уш-тодыш

•	•	•	•	•
•	•	•	•	•
•	•	•	•	•
•	•	•	•	•
•	•	•	•	•
•	•	•	•	•
•	•	•	•	•
•	•	•	•	•
•	•	•	•	•
•	•	•	•	•

Знак-влак олмеш
буквалам шынден,
калыкмутым луд-
са. Ёлыл табли-
цыште тамган
икымше знакшым
кўшыч ёлык ончы-
ман, кокымшыжым
– шола гыч пурлашке. Нунын ырес-
палтме тураштышт буква ончыза.

Ольга СТЕПАНОВА.
Морко, Шап Унчо.

10 ойыртемым му.

Индекс: Марий Элыште,
Пошкырт ден Татарстан
кундемлаште - П4696.
Тираж 1150 экз. Заказ 1288.
Формат – А-4-8.
Директор-тўн редактор
Л.В.Семенова.

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК: Марий
Эл Республикысе культур, пе-
чат да калык-влакын пашаш
шотышто министерстве, «Ямде
лий» газет» кугужаныш уни-
тарный казна предприятий.

Газетым Массовый коммуникаций
сферыште да культур наследиим ар-
алымаште законодательством шуктен шо-
гымым эскерше Федеральный службын
Приволжский федеральный округысо у-
правленийыштыже регистрироватлыме.
Номер – ПИ №ФС 18-1999,
2005 ий 10 февральыште пуымо.

Печатьыш пуымо жап – 14-00,
фактически – 13-00.

Авторын да редакцийын шоныма-
шышт тўрлө лийын кертыт. Се-
рыш-влак мөнгеш огыт колталт.
Ак – кутырен келшыме почеш.

E-mail: yamde_lii@mari-el.ru,
yamde_lii@mail.ru
Сайтын адресше: yamde-lii.pro,
Тел. 8(8362) 45-22-82
(факс).

Газетым редакцийыште пог-
мо да верстатлыме, «СТРИНГ»
ИПФ ООО-што ямде оригинал-макет гыч
савыктыме. Типографийын адресше:
424006, Йошкар-Ола, Строитель урем, 95.

Газетым Печать да массовый
коммуникаций шотышто
Федерал агентствын окса
полшыж дене лукмо.

0+

Редакцийын да издателдын адрес-
ше: 424006, Йошкар-Ола, СССР
Вооружённый Вийын
70-ше идалькше урем, 20
(юридический)
Энерубал Амстердам, 1
(фактический).